

Bartucz Lajos professor exhumálta tíz évvel ezelőtt Katona József földi maradványát

Az egykori szegedi piarista diák koponyája nagyobb volt az átlagos európai emberénél

(A Délmagyarország munkatársától) A magyar Alföld peremén: Kecskemeten született meg 150 évvel ezelőtt, 1791 november 11-én irodalmunk legmarkánsabb költői tanglelnéje, Katona József. Kecskeméti iparoscsalád gyermeke volt — apja, id. Katona József takácsmesterséget folytatótt —, de kinőtt az alföldi talajból, mert édesapja, felismerve fiának észbeli tehetségét, előbb Szegedre, a piaristák kollégiumába, majd jogot tanulni, Budapestre küldte. Katona József élete különös regény mindaddig, amíg vissza nem tér szülővárosába s mint szürke jogászember éli le fiatal életének utolsó éveit. Származását és tanultságát ismerve, szinte rejtjelmes félresiklásnak tűnik, ha színészkedésének idejére emlékezünk. De ez a félresiklás adta a magyar dráma-irodalomnak legmélyebb s talán legfájdalmasabb magyar remekművét, a Bánk bánt. S a Bánk bántal kezdődött el Katona József életének tragédiája, a megnemérés, félreismerés és igaztalan mellőzés magyar sorstragédiája...

Aprily Lajos, a kiváló erdélyi költő írta ezeket a sorokat Katona József halálának centenáriumán:

•Katona József elmaradt
S dúlt lánggal égett Kecskeméten.

Ezt megtanulta mesterül,
Jövőtlen szívvel égni magában
A nemjátszott tragédiát
Felgyújtotta százszor önmagában...

Katona József feltámadása...

A szomorú sorsú költő — mint tudjuk — elindult a feltámadás útján. Mellőzött és kortársai előtt meg nem értett műve, a Bánk bán örökégszövetnekkel lobbant, amely messzi századokba világít a hálhatatlanság fényével. A költő feltámadásának útja ifesztendővel ezelőtt oda vezetett, hogy szülővárosá: Kecskemét exhumáltatta hamvait és díszsírhelyen, monumentális sírrelkkel megjelölve helyezte ismét az alföldi humuszba... A költő szimbólikus feltámadásának erről az érdekés és a nemzet kegyeletét dokumentáló fejezetéről legújabbban dr. Bartucz Lajos, a szegedi egyetem nagy tudású professzora, az Embertani és Fajbiológiai Intézet igazgatója tud beszámolni, aki Kecskemét város felkérésére 1930 márciusában Katona József sírjának feltárási munkálatait vezette. Felkerestük intézetében a professzort, s ő élményszórően mondotta el a Bánk bán költőjének exhumálására vonatkozó emlékeit:

— 1930 tavaszán Kecskemét város elhatározta, hogy a költő halálának 100 éves fordulójára emlékművet állít és Katona József hamvait díszsír helyre helyezik el; ezért exhumáltatni fogja a költő földi maradványait. Az exhumálás tudományos és történelmi szempontból nagy jelentőségű volt s ezért csak szakember vezethette a feltárási munkálatait.

Bartucz professor itt megszakította az elbeszélést s rátért arra, hogy milyen károkat okoz néha a nemzeti kegyelet jegyében, de tudományos szakértő nélkül feltárt sírok agnoszkálhatatlansága. Az aradi vértanúk sírjának még a világháború előtt végzett feltárási munkálatainál például — szakértő híján — nagy halom löcsontot küldtek fel Aradról Budapestre — a vértanúk csontjai helyett... Rendkívül fontos tehát, hogy tudományos szakértő hitelesítse a nemzeti kegyelet tárgyait, nehogy később kétségek merülhessenek fel bármilyen irányban. Bartucz Lajos professor közreműködött már az aradi vértanúk exhumálásánál is, az említett kudarc helyrehozására, majd egész sor érdekés, nemzeti szempontból értékes sír feltárási munkálatait vezette. Többi között a két Apafi Mihály fejedelem és nejeik: Borumisza Anna és Bethlen Kata, Martinyóvics és társai, valamint Gül Baba sírjának feltárást ő vezette.

Átlagon felüli koponya,
dús hajfürtök, széles arc...

Dr. Bartucz Lajos ezután elmondotta, hogy Kecskemét városának meghívására részt vett az 1930 március 28-án történt sírfeltárásnál. Katona József sírja a kecskeméti Szent Háromság-templomban vasráccsal körülkerítve állott s a sírt kis kőkereszt is jelölte. Ez elég hitelesnek tűntette

fél, hogy valóban a Bánk bán költőjének nyughelyéről van szó. A vaskerítést még előző napon eltávolították és a földet simává tették. Első teendő tehát a sírgödör megtalálása volt s annak megállapítása, hogy nem történt-e már bolygatás? A sírgödört sikerült hamarosan megtalálni. Két méternél hosszabb és három méternél szélesebb volt a sírgödör felülete, ezért több csontváza lehetett számitani.

— Két méter 70 centiméter mélységben összemolt koporsók vázai tűntek elő. Két koporsót találtunk egymás mellett, az egyikben öregasszony csontjai pihentek. Fején fekete selyemkendő foszlányai, kezében kereszt és olvasószemek maradványa. A csontváz majdnem teljesen tönkrement, de az állkapocs és a koponya maradványaiból megállapíthattam, hogy 85 év körüli nő csontváza. Katona Józsefné Orbók Borbála, a költő édesanyja nyugodott a koporsóban. A másik koporsóban 70 év körüli férfi csontvázat találtuk meg; az előbbivel ellentétben igen jó állapotban. Az izomtápadási helyek, különösen a könyök táján mutatták, hogy életében igen erős munkát végezhetett. Kiderült, hogy a csontok idősebb Katona Józsefé, a költő édesapjéé voltak, aki takácsmesterséget folytatott... Mindkettőt utóbb temették a költőhöz.

A professor visszaemlékezése szerint ezután kisebb koporsóban egy év körüli gyermek csontvázat találtak meg, valószínűleg a költő valamelyik korán elhunyt kis testvéréé. Majd tovább ásva, 3 méter 40 centi mélységben keskenyebb lett a sírgödör és erősebb, díszesebb külsejű koporsóra bukkantak. Domború porcellánszegekkel névfelírást vertek ki a koporsó felületén, ebből még láthatók voltak a KAT, majd NA és tovább a J—EF betűk.

— A koporsó fedelét felemelve, benne erőteljes fiatal férfi csontvázat találtak meg — folytatta a professor —, ruhája is csaknem teljesen ép volt. Lábszárcsontjain zöldes színű nádruag, felkarsontjain sárga atilla volt a vékonyabb. 11-nomabb csontozatból megállapíthattam, hogy 170 centiméter magas, fiatal férfi lehetett, gyenge izomtápadásai arra vallottak, hogy fizikai munkát nem végzett. Keskeny vállú volt s mellkasa sem volt igen felett igazán lehetett kortársának:

Bársony

minden színben
olesón

Bakonyi-nál

Siessen,
még Ön is kaphat
prima

Vásznat

olesó áron

Bakonyi-nál

Bakonyi (Brendörfer) Ferenc

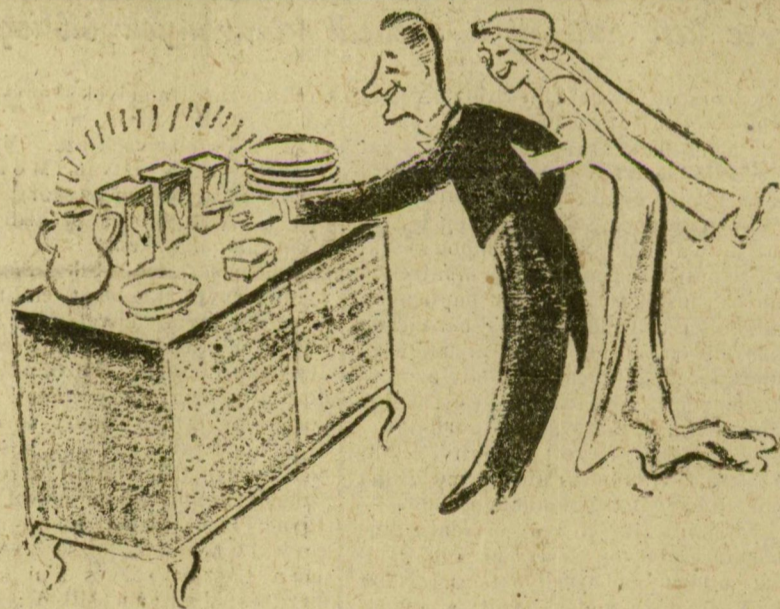
szövet, selyem, textilüzlete,

SZEGED, KARASZ UTCA 8 SZÁM

Mikécznek, aki megjegyzi, hogy vézna gyermek volt.

Igy került elő a Bánk bán költőjének földi maradványa; a nemzeti kegyelet hozta napvilágra halálának századik évfordulóján. Dús, barna fürtöket, selyem nyakkendőt találtak még a koporsóban s a feltárt koporsók tartalmát külön ládában elhelyezve, lepecsételve a kecskeméti múzeumba szállították. Itt vette tudományos vizsgálat alá dr. Bartucz Lajos professor Katona József hamvait, amelyekkel kapcsolatban érdekes megállapításokat tett:

— Megállapítottam, hogy Déryné naplójának leírása tökéletesen ráillett Katona Józsefre — mondja —, dús barna fürtjeiből egész csomót találtak a koporsóban, arccsontjai szélesek voltak, orra piszós és széles cimpájú lehetett, homlok a domború. Déryné szerint magas, nyulánk fiatalember volt, arca nem volt szépnek mondható. Ez a leírás egyezik azokkal, amit az exhumálás alkalmával a csontok alkatából következtethettem. A koponya alacsony, hátul egészen széles, az agyüreg nagy űrtartalmú: 1680 köbcentiméter.

Krypton lámpákat —
nászajándéknak?

Szerény ajándéknak látszana — mégis kevés
hasznosabb akad. Melyik háztartási cikk takarítja
meg saját árát használat közben? A Tungram Krypton
lámpa bizony megtakarítja! Amellett ragyogó a fénye.

